

O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDAGI O'ZGARISHLAR.

Xasanboyeva Gulxayo Ximmat qizi.

FarDu Tarix fakulteti, O'zbekiston tarixi kafedrası o'qıtuvchısı,

Annotasiya: Ushbu maqolada qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakatimiz iqtisodiyotidagi o'рни ko'rib chiqilgan. Shuningdek, bu sohani rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan islohotlar, qishloq xo'jaligi rivoji uchun ta'sir etuvchi omillar yoritib berilgan. Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligiga doir normativ-hujjatlarga ham to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: qishloq xo'jaligi, fermer xo'jaliklari, agroklaster, iqtisodiyot, dehqon, oziq-ovqat mahsulotlari, eksport.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining yirik tarmoqlaridan biri qishloq xo'jaligidir. Qishloq xo'jaligining rivojlanishi bevosita aholi farovonligini ta'minlaydi. Mazkur soha mamlakat iqtisodiyotining yetakchi tarmog'i ekanligi sohada ko'plab modernizatsiya ishlarini olib borishni talab etadi. Qishloq xo'jaligidagi modernizatsiya jarayonlari mamlakatda dehqon va fermerlar daromadining oshishiga olib keladi. Shuningdek, yangi ish o'rinlarining yaratilishi va unumdorlikning o'sishiga xizmat qiladi.

Respublikamizda ishlab chiqarilayotgan yalpi ichki mahsulotning salmoqli hissasi shu tarmoqning ulushiga to'g'ri keladi. Shu boisdan ham qishloq xo'jaligiga e'tibor kuchaydi. Ayniqsa, mustaqillik yillarida, aholini qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan ta'minlash uchun bu sohaga katta e'tibor qaratildi. Mustaqillik yillarida bu sohani rivojlantirish uchun Respublikadagi Oliy Kengash tomonidan bir nechta muhim qarorlar qabul qilindi. Misol uchun 1990-yilning 20- iyunida qabul qilingan "Yer to'g'risida", 1991-yil 19-noyabrda "Davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish to'g'risida", 1992-yil 9-dekabrda "Xo'jalik jamiyatlari va shirkatlari to'g'risida" va shuningdek, 1993-yil 6-mayida "Yer solig'i to'g'risida"gi qonunlarni keltirish mumkin. Bu qonunlar bo'yicha ancha ishlar amalga oshirildi. Xususan, paxta bilan birgalikda boshqa qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishga ruxsat berildi. Respublikada dehqon xo'jaliklari va tomorqa yer egalariga ajratilgan maydonlardan samarali foydalanish, ularning huquqlari va manfaatlarini himoya qilish yo'lga qo'yildi. Bundan asosiy maqsad aholining bandligini ta'minlash va turmush darajasini oshirishdan iborat.

Hozirgi kunga kelib esa qishloq xo'jaligida g'alla ham paxta singari juda katta o'rin egallaydi. Chunki, asosan g'alla eksport va import mahsuloti hisoblanadi.

O‘zbekiston mustaqillikning dastlabki paytlarida oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirish bo‘yicha ko‘plab qiyinchiliklarga uchragan. Xususan, SSSR davrida O‘zbekiston hududi asosan paxta mahsuloti yetishtirishga ixtisoslashgani boshqa mahsulotlarni yetishtirishga imkon bermasdi. Bugungi kunda respublikamizda yetishtirilayotgan 80 turdan ortiq qishloq xo‘jaligi mahsulotlari dunyoning 60 dan ortiq mamlakatiga eksport qilinmoqda. Bunda meva-sabzavotlar va dukkakli mahsulotlarning eksport hajmi qariyb 2 barobarga oshgan. Tabiiyki, bunday natijalarga erishishda mamlakatimizda faoliyat olib borayotgan fermer xo‘jaliklari, agroklasterlar va meva-zabzavotchilik klasterlarining o‘rni kattadir.

Yana bir ahamiyatli tomoni shundaki, oxirgi yillarda agrar sohani isloh qilish, qishloq xo‘jaligida mahsulotlar yetishtirishni rag‘batlantirish maqsadida 200 dan ortiq normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Agrar sohani rivojlantirish, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari yetishtiruvchilarning kafolatli huquqlarini ta‘minlash maqsadida tizimli ravishda qonunchilik hujjatlari takomillashtirilib borilmoqda. Masalan, 2019 yil 23 oktabrdagi PF-5853-sonli “O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”¹²gi farmonga ko‘ra tuproq-iqlim sharoiti, suv ta‘minotidan kelib chiqib, respublikaning barcha tumanlari hududlari muayyan turdagi mahsulotlar yetishtirishga bosqichma-bosqich ixtisoslashtirilishi belgilandi. Ayni shu farmonda oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash bo‘yicha davlat siyosatini ishlab chiqish va joriy etish, dehqonchilik ko‘nikmalarini shakllantirish ham kiritib qo‘yilgan.

Ahamiyatlisi, mamlakatimiz qishloq xo‘jaligi sohasining o‘ziga xos murakkabligi mavjud. Mazkur holat e‘tiborga olingan holda ushbu sohada faoliyat yuritayotgan ishchi-xizmatchilarning mashaqqatli mehnatlarini qadrlashga alohida e‘tibor qaratildi. Ya‘ni, 2017 yil 25-avgustda O‘zbekiston Respublikasining “Qishloq xo‘jaligi xodimlari kunini belgilash to‘g‘risida”¹³gi Qonuni bilan dekabr oyining ikkinchi yakshanbasi qishloq xo‘jaligi xodimlari kuni etib belgilandi. Buni mamlakatimizda qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish, oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash, sohaga bozor munosabatlarini joriy etish borasida keng ko‘lamli islohotlarning ifodasi deb baholash mumkin.

Birgina misol, 2022 yilning o‘zida fermer xo‘jaliklari va qishloq xo‘jaligi korxonalarining yerlariga jami 1,5 mln. gektar shundan, asosiy maydonga 523 ming gektar, bog‘ va tok orasiga 130 ming gektar hamda g‘alladan bo‘shagan takroriy maydonga 830 ming gektar oziq-ovqat ekinlari ekilgan. Sabzavot mahsulotlari hosildorligini oshirish maqsadida 23 ming gektar intensiv usulda sabzavotlar

¹²O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 23.10.2019 yildagi PF-5853-son.–w.w.w.lex.uz

¹³O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 25.08.2017 yildagi O‘RQ-438-son. – w.w.w.lex.uz.

plantatsiya shaklida ekilgan. Bunday mahsulotlar yetishtirishda samarali natija olish uchun asosiy omil sug'orish tizimi hisoblanadi. Shu maqsadda suv tejevchi sug'orish texnologiyalarini joriy etish davlat tomonidan rag'batlantirib kelinmoqda. Shuningdek, transchegaraviy suv resurslaridan foydalanish masalalari bo'yicha davlatlararo munosabatlar rivojlanmoqda. Ayniqsa, Markaziy Osiyo mamlakatlari manfaatlari o'rtasidagi do'stona muhit yaratilib, suv resurslarini birgalikda boshqarish mexanizmlari joriy etilmoqda.

Suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy qilish bo'yicha rivojlangan xorijiy davlatlarning jumladan, Turkiya, Xitoy, Avstraliya, AQSH va boshqa davlatlarning ilg'or tajribalari qo'llanilib kelinmoqda. Bunda respublikamizda tomchilatib, yomg'irlatib va diskret kabi usullarda sug'orish, shuningdek, yerlarni lazer uskunali yer tekislagichlar bilan tekislash texnologiyalarini joriy qilinmoqda. Ushbu ishlarni tizimli va o'z vaqtida bajarib borilayotgani suv tanqisligi muammolarini hal etishga yordam beradi. Shu qatori qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishda qulayliklar yaratishga, iqlim barqarorligini ta'minlashga aholini uzluksiz ravishda sifatli va arzon narxdagi oziq-ovqat mahsuloti bilan ta'minlash imkonini beryapti.

Qayd etish joizki, bundan bir necha yillar ilgari daromad topib, oilasiga nafi tegishi, xalqimiz dasturxonini to'kin bo'lishi uchun fuqarolarimizga yer berilishi haqida o'ylab ham ko'rmaganmiz. 2021 yilda paxta va g'alladan qisqartirilayotgan yer maydonlarida eksportbop qishloq xo'jaligi ekinlari ekishni ko'paytirish amaliyotga kiritilgan. Shuningdek, aholining keng qatlamlarini jalb qilish orqali ushbu yerlardan samarali foydalanish tizimi yaratildi.

Xulosa qilib aytish ta'kidlash o'rinliki, respublika aholisini asosiy turdagi oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash hamda bozorlarda mahsulotlarning narx barqarorligini saqlash maqsadida agrar sohada yuqori qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish loyihalariga 2023 yilda 1 milliard dollar ajratilgan. Bu esa sohani qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Albatta, bu kabi ishlarning barchasi mamlakatimiz aholisiga qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetkazib berish bilan birga, eksport salohiyatini oshirishga ham xizmat qiladi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining eksport salohiyatini oshirish uchun yana bir muhim jihatmahsulotning jahon standartlari talabiga javob berishi hisoblanadi. Hozirda bu yo'nalishda ham sezilarli o'zgarishlar ko'zga tashlanmoqda. Ko'plab dehqonlar, fermer xo'jaliklari va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksporti bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlarga GLOBALG.A.P., Organic, HACCP¹⁴ kabi xalqaro sertifikatlar berilishi Yevropa bozorlariga yo'l ochmoqda. Yuqoridagi islohotlarni amalga oshirish qishloq xo'jaligi ishlab

¹⁴ Muminov N., Abdirayimov A. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport salohiyatini oshirishda vujudga kelayotgan muammolar va ularning yechimlari. Academic Research in educational sciences. Vol.4, Issue 1– 168 bet.

chiqaruvchilarining moliyaviy ahvolini mustahkamlash, yerlardan samarali foydalanishni rag'batlantirish, shu jumladan meva-sabzavot va yem-xashak ekinlarini ko'paytirish imkonini beradi. Bu o'z navbatida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining umumiy hajmini hamda agrar sektorning eksport salohiyatini oshirishga imkon beradi.

O'zbekiston qishloq xo'jaligida ulkan islohotlar amalga oshirilmoqda. Uning natijalari sohaning barqaror o'sishini ta'minlashga va rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Kelgusida bu respublika qishloq xo'jaligi salohiyatini kengaytirishga yordam beradi va rejalashtirilganidek, O'zbekistonni qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish va eksport qilish bo'yicha jahon yetakchilari bilan yaqinlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi „O'zbekiston

Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida” gi PF-5853-son Farmoni.

2. Nurmatov N.J, Ro'ziyev O.A „Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti”

3. Ismailov D. Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakatimiz iqtisodiyotidagi o'rni va ahamiyati. Journal of science innovative research in Uzbekistan. Vol.1, Issue1, 2023. – 80-82 bet.

4. Muminov N., Abdirayimov A. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport salohiyatini oshirishda vujudga kelayotgan muammolar va ularning yechimlari. Academic Research in educational sciences. Vol.4, Issue 1, 2022. – 167-172 bet.

5. w.w.w.lex.uz

6. w.w.w.gazeta.uz

7. w.w.w.google.uz

